

GLEDALIŠČE - Z Mojstrom in Margareto začetek sezone v Novi Gorici

Soočenje z vrhunsko gledališko umetnostjo

NOVA GORICA – Prenos velikega literarnega dela (romana, pripovedi) na filmsko platno ali odrske deske je vsakič tvegano opravilo. Največkrat se operacija skriva za masko »po motivih ...«, kar kaže na nemoč zveste in konstruktivne obdelave tekstovne predloge, pri čemer od avtorja ostane le še ime. *Mojster in Margareta*, znameniti roman Mihaila Bulgakova, je na odru **SNG Nova Gorica** iz drugega testa. Knjižno neoporečen prevod (končno v ortodoksni slovenščini) Katarine Dovč, dramaturško branje Martine Mrhar, predvsem pa režija None Ciobanu in vrhunsko strnjen, na enotni interpretativni liniji potekajoči performance igralskega ansambla ter več kot dobro obdelan zahteven tehnični izziv so dokazali, da je mogoče ohraniti, podati, celo okrepiti z dodatno potenco romaneskno sporočilnost.

Mojster in Margareta se kaže na novogoriškem odru kot čista uprizoritev z jasno naracijo in poudarki na vseh ravneh Bulgakovovega revolucionarnega eksperimenta. Na tem mestu bi podčrtal predvsem to, da ne gre toliko za podajanje realistično prosojne fabule, marveč da je fabula izražena predvsem na miselni ravni, v filozofiji človekove biti, ki postane fabula sama z vsemi svojimi odtenki, vodečimi v filozofijo prostora in časa, oziroma v nadprostorskost in nadčasovnost. Kaj pa je človek v tem vrtincu vsakršnih čustev, zablod, dvomov in spoznanj? Kaj se z njim dogaja? Njegovo največje pomanjkanje? Uprizoritev, kot si jo je zamislila romunska gostja Ciobanu, vodi v samo eno brezkompromisno sintezo: bistvo človekovega obstoja, življenja samega, je nepreklicno svoboda.

Mojster in Margareta nas seznanja z mnogimi sodobnimi izzivi, novogoriška postavitve nas sooča s temi: dihotomija dobro–zlo, krščanska izkušnja (zanikanje ali poveličevanje božjega, ateizem), tragičnost in veličina umetniškega ustvarjanja, fikcija in realnost, diabolčnost, sprevrženost politične moči v uničevalno mašinerijo. Poseben poudarek pa je tudi na strahopetnosti, najbolj podli od vseh podlosti, strahopetnost onemogoča upor in uveljavitev temeljnih humanističnih vrednot. Množico teh občutljivih, še ne izčrpanih diskurzov našega sedanjega bivanja, je predstava analizirala in s tem radikalizirala z veliko ekspresivno močjo. Bulgakov je svojo umetnino pisal v času Stalina in je moral paziti na vsako vejico, a znal je spretno obiti pasti in grožnje po internaciji, skriti obsodbo

čistk, usmrtimev. Podobno zgražanje in revolt brez vsakršnega posiljevanja ali deklarativnih gesel zmore tudi novogoriška uprizoritev, saj v sebi nosi imanentno seme človečnosti, ki se seveda ne enači s prepovedjo umetnosti, ampak nasprotno, kot že poudarjeno, v svobodnem izrazu. V to območje sodi tudi ljubezen. Ljubezen ni krivda, ki bremeni Mojstra, da se skuša z odpovedjo čustvu kaznovati, marveč sočutje, razumevanje, dvojina, ljubezen sama, pripadnost brez količkov, brez bodečih žic, kar je poslanstvo Margarete. Zaradi ljubezni pusti vse in se sooči s samim hudičem.

Diabolčnost, zlo kot antagonist dobremu, je prav tako eden osrednjih motorjev in romana in uprizoritve. Napaja se v pripovedi krščanske tradicije, zgodovinski epizodi o Ponciju Pilatu in izdajstvu Judeža in ni naključje, da je moto *Mojstra in Margarete* citat iz Goethejevega *Fausta*. Paradoksalno, a ne preveč, je dejstvo, da zlo rojeva dobro, še več, zlobnež je dobrodušnež, ki s svojevrstno pravičnostjo kaznuje hudodelce. Ves ta niz pripovedno-filozofskih in psiholoških vsebin se prevaja v rdečo nit razkoraka med oblastjo in ostalimi. Oblast oporečnike proglasi za norce in jih ustrezno s tem obravnava, zapre, pokori.

Ansambel petnajstih igralk in igralcev je opisano valovanje (danes bi ga lahko krstili celo za postmodernistično) spremenilo v umetniško obarvanost in barvitost s širokim razponom kreativnosti in izrazito, avtohtono, individualno izklesanimi podobami, združene v celoto, skupinsko sliko, čeprav bi lahko delovale tudi ena po ena, samostojno, tako močna je bila karakterizacija posameznih likov. Skorajda eidetična entiteta, naglašena še s kostumi None Ciobanu in Petra Koširja (tudi scenograf in oblikovalec učinkovitega videa). V tej kleni skupinski sliki pa bi vendarle izpostavil Gorazda Jakominija (Wolanda) – utelesil je zlo, in to tako naravno, kot da je že naš sosed in ga sprejemamo za danost – ter njegove spremljevalce Andreja Zalesjaka (Behemot), Jureta Kopušarja (Azazello), Medeo Novak (Hella) in pa Miho Nemca (Korovjev). Figure in liki, ki se vtisnejo v spomin, kot Radoš Bolčina, Matija Rupel, Peter Harl in Urška Taufer. Za vsakogar posebej bi bila potrebna posebna študija, saj je šlo za oblikovno vrhunskost. Otipljivo je bilo njihovo prepričanje, da skozi metaforo in odrsko govorico pripovedujejo tudi in predvsem o današnjem sivem

času, kar velja seveda tudi za Žigo Saksido, Blaža Valiča, Anušo Kodelja, Laro Fortuna, Jakoba Šfiligoja in Romea Grebenška (dolgo smo ga pogrešali na odru). Dolgotrajno ploskanje ob koncu predstave je najbrž največja nagrada za ustvarjalce *Mojstra in Margarete* v Novi Gorici.

Marij Čuk

Mojstra in Margareto je za SNG Nova Gorica režirala Nona Ciobanu

PETER UHAN/SNG